

Učedník, mírný i nezbeda, v milostném věku, kdy toho ještě mnoho neví, přijde do města a zří je jako hřmící dílnu, tržnici a cizokrajný přístav. Pane — mýní — kde se tu vzali ti hezcí lidé? Pokud já znám svět, je pracující. Doma se dřeme na poli, v městě se dřeme v továrnách. Snad jsou to Pařížané, ti, jež vidím se procházet po třídách a nábřežích, nebo je to někdo velmi slavný a možná, že jsem o něm četl. —

Skutečnost a pohádkové snění mísí se jako dvě barvy, červená a modrá. Hotovo milovati, všemu se divíc, dítě, malý učedník, platí za zmoudření svým mládím. Pan výběřčí na mostě mu vylál, v ohradě (chodí si tam hrát) pořádají se na uličníky štvance, dá-li se někdo chytit, pak jej rádně ztýrají. Až bude chlapec bit, prohlédne si svoje Pařížany zblízka a poznav, rozliší je od andělů.

Pracuje rok v továrně; v roztoku dní červená barva nabývá vrchu.

Nyní tu stojí chlapec samotén.

Jak ho potěšíme?

Vezmi si knihy, patří ti nejkrásnější: Barbusse, Duhamel, Philippe — vždyť tebe, zrazeného dělníčka, milují především tito moderní básníci. Tobě patří svět umění, jenž konečně je spravedlivý.

Básník a chlapec, stejně prosti a zamilováni do celého světa, mluví především k sobě. Gauguinovy řezby, moderní malířství nemá lepšího obecnstva než mladé dělníky, již pracují obdobně o témž tvaru a myšlence. Mládí a tvorba ustavila nové společenství.

Současná kultura roste ze společné práce a citu, není tu starého oddělení, dělníci ducha i rukou posunují dobu stejným směrem. Tytéž popudy a táž potřeba určuje nové tvary myšlenky i hmoty. Výsledek této činnosti je novodobý vývoj.

Dělníci obojího druhu mají společného nepřítel: zaostalost, jež překáží novému umění, lidovosti a spravedlivému řádu. Přehlížená, zneuznaná třída pracujícího lidu pocituje vzájemné souručenství, proto obrací se k sobě. Mimo její tvorbu je staré umění a práce, jež upadla za kořist. Moderní a životná může být jen činnost. Ti, kdo pouze usuzují a opakují staré věci, utkvěli a nejsou proto z našeho světa. Novoty, jež se tvoří v Rusku, ve Francii, u nás i jinde, seskupí se v obecný řád, který uzákoňuje dělnická práce.

Minulou neděli česká mládež socialistická v Praze uctívala Půlpánovu památku četbou jeho veršů, přednáškami a aktovou hrou K. Nového. Byly to většinou první pokusy; uředníci, mladé dívky a dělníci vystoupili před svoje obecenstvo, měli vše, co někteří herci předstírají, bez pitvoření a umělé líbeznoti vedli si všichni dobře. Jestliže tu a tam něco rušilo, byla to snaha napodobiti divadlo. Obecný způsob mluvy, váš přízvuk důvěrného sdělení, je mocnější než divadelní, a krasořečnictví je ohavné, mluvívá se tak jenom pro sám zvuk, vaše řeč i na jevišti nechť se kryje s představami a hnutím srdce. Nikdo nemohl lépe pronést řeč za Půlpánem než mladý učeň Hájek, jen posunek laskavého dítěte mohl zdůrazniti větu: Miluji tě, mrtvý učiteli, a zdáš se mi hezčí než svatý Antonín, jenž drží v ruce lilii.

Nadšená aktovka zněla vírou v nový řád, leč proto nebyla ani hlučná, ani řečnická, plyne dramaticky a její tvar je pevný; myslím, že si v ní nejlépe vedla děvčata. Konečně je třeba zmíniti se o pěveckých sborech a hře na housle: vše bylo velmi hezké!

Mládež obrátila se k básnickým knihám a k divadlu, s Půlpánem byl učiněn dobrý počátek, nyní měli by následovati všichni velcí básníci. Vždyť život bez umění a knihy bez čtenářů jsou věci zpola marné!